

SPEURTOCHT: DE GEVELS VAN GORLAEUS

Deze kaart van Franeker is bijna 400 jaar oud! Na al die jaren lijken de straten van nu nog opvallend veel op die van vroeger. En wat is er veel te zien: elk gebouw heeft zijn eigen unieke gevel. Ga jee mee terug in de tijd? Volg deze oude kaart, vind de gevels en vul de juiste nummers in bij de juiste foto's.

Zie ook het boekje 'De jonge filosoof' voor het bijzondere levensverhaal van David Gorlaeus. Wie was die David dan? Kijk maar eens op de andere kant van dit blad!

Het stadhuis

Stadskasteel Martena

Het universiteitsgebouw

De kerk
(dat wist je
natuurlijk al!

Deze is ooit van
de familie van
Gorlaeus geweest!

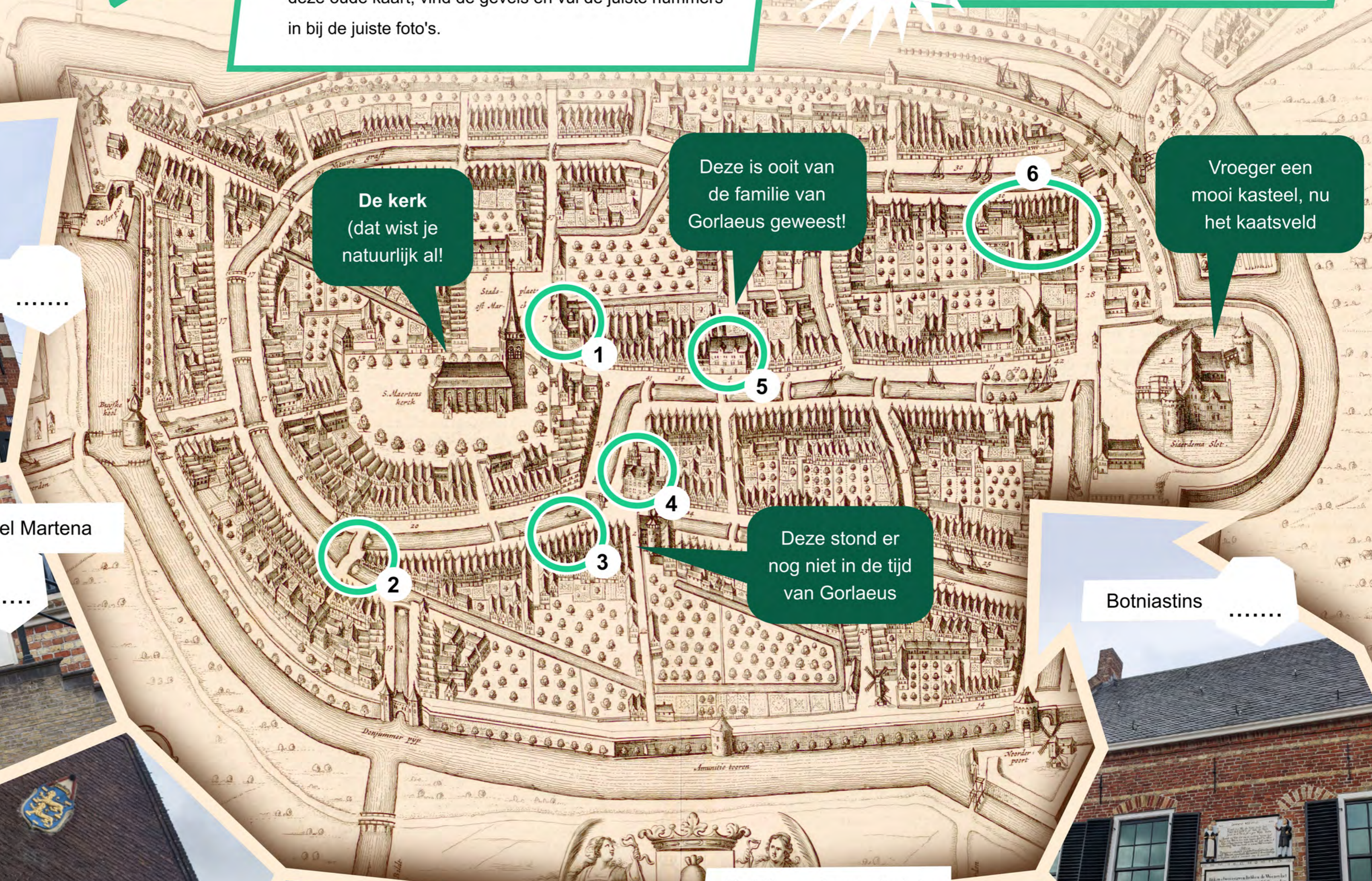
Vroeger een
mooi kasteel, nu
het kaatsveld

Deze stond er
nog niet in de tijd
van Gorlaeus

Botniastins

Het Korendragershuisje

Het planetarium van
Eise Eisinga

HET MYSTERIE VAN DE JONGE DAVID GORLAEUS

1. Een boek van een onbekende auteur

In 1620 verscheen (in het Latijn) een boek van een zekere David Gorlaeus. 'Uitgegeven na de dood van de auteur', stond op het titelblad. Niemand kende deze schrijver. Maar zijn naam werd toch al snel beroemd, want de strekking van zijn boek was opzienbarend. Gorlaeus richtte zich tegen de toen heersende filosofie en natuurleer. Hij verklaarde natuurverschijnselen vanuit heel kleine deeltjes, of atomen, wat toen erg ongebruikelijk was.

2. Het Gorlaeus Gebouw

Toen de Universiteit Leiden eeuwen later een naam zocht voor haar nieuwe scheikundegebouw, koos men voor Gorlaeus. Iemand die de natuur op basis van atomen verklaarde, dat moest wel een heel ervaren scheikundige zijn geweest!

3. Gorlaeus' graf wordt gevonden

Maar toen men onder de vloer van de kerk in Cornjum (Fryslân) het graf van Gorlaeus vond, was de verbazing groot. Want het bleek dat Gorlaeus maar van 1591 tot 1612 leefde, en dus al voor zijn 21e verjaardag was overleden. Net zo groot was de verbazing toen bleek dat hij pas op zijn 20e in Leiden theologie was gaan studeren. Hij was dus helemaal geen scheikundige geweest, en ook geen gerijpte denker! Hij was nog maar een jongeman die zijn boek schreef toen hij ongeveer 19 of 20 jaar oud was.

4. Gorlaeus in Franeker

Dankzij historisch onderzoek hebben we Gorlaeus' jeugd goed kunnen reconstrueren. Hij groeide op op het landgoed Martenastate in Cornjum, tegenover de kerk waar hij begraven ligt. Zijn moeder stamde uit de adellijke familie Martena.

Na zijn middelbare school in Leeuwarden ging hij als

student naar de Universiteit van Franeker, waar hij voor het eerst onderwijs in de filosofie en de beginselen van de natuur kreeg.

5. Een professor met een geheim

Gorlaeus woonde in Franeker in huis bij professor Henricus de Veno, van wie hij ook filosofieonderwijs kreeg. De Veno kreeg alom bewondering op voor zijn vermeende drie doctorsdiploma's – in de filosofie, geneeskunde en rechten. Om al deze diploma's te vergaren was hij lang in het buitenland geweest, zo beweerde hij. Maar zijn verklaring was slechts gedeeltelijk waar!

Feitelijk was hij stiekem naar Rome gegaan, waar hij was gearresteerd en in de gevangenis van de Inquisitie belandde, want als Calvinist was hij in de ogen van de Katholieke Kerk een ketter.

Gorlaeus' verhaal komt ook tot leven in het nieuwe boekje 'De jonge filosoof!' Vol met kleurrijke tekeningen en bijzondere vragen...

Gemaakt door Arjen Dijkstra en Mark Hektor, bekend van de boeken over Eise Eisinga!

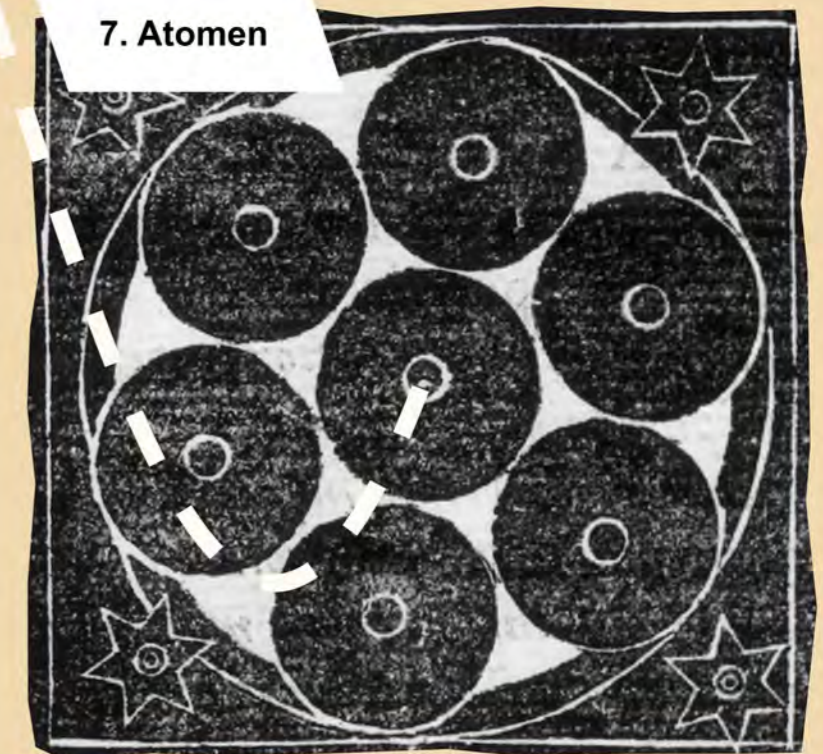
6. In gezelschap van de berucht- beroemde Giordano Bruno

Uit de gevangenenlijsten van de Inquisitie blijkt dat de latere hoogleraar De Veno in de zelfde gevangenis zat als de beroemde filosoof Giordano Bruno, die in 1600 voor zijn filosofische en religieuze ideeën op de brandstapel belandde. Dat was op het *Campo de' Fiori*, het plein in Rome waar nu zijn standbeeld staat.

Giordano Bruno is de eerste geleerde in de geschiedenis die atomen tekende (hier is een houtsnede van zijn eigen hand van zeven atomen). Heeft hij misschien in de gevangenis zijn theorie aan Henricus de Veno uitgelegd? En heeft de Veno misschien bij het avondeten Bruno's theorieën aan de jonge Gorlaeus verder verteld? We zullen het nooit weten. Want de weinige teksten, die van De Veno bewaard zijn gebleven, bevatten geen atomenleer. En Gorlaeus' atomisme verschilt sterk van Bruno's.

7. Atomen

Maar als zijn inspiratiebron niet Bruno is geweest, via De Veno, wie was het dan wel? Helemaal alleen zal een 19-jarige toch niet op het idee zijn gekomen en daarover een dik boek hebben geschreven - of misschien toch?